

2012

Kysucké múzeum v Čadci

Vedecká rada Kysuckého múzea v
Čadci

Výročná správa Oddelenia spoločenských vied a fondov
za rok 2012 a koncept odborných činností na rok 2013

Krásno nad Kysucou
10. 6. 2013

KYSUCKÉ MÚZEUM V ČADCI

ŽILINSKÝ
SAMOSPRÁVNÝ KRAJ

Vedecká rada Kysuckého múzea v Čadci

Výročná správa

2012

Krásno nad Kysucou

10.6.2013

Kysucké múzeum v Čadci

Vedecká rada Kysuckého múzea v Čadci

10.6. 2013

Krásno nad Kysucou

Výročná správa Oddelenia spoločenských vied a fondov za rok 2012 a koncept odbornej činnosti na rok 2013.

1. Akvizičná činnosť

Odborní pracovníci Kysuckého múzea získali v roku 2012 do fondov Kysuckého múzea nové zbierkové predmety v počte 155 prír. č., 156 kusov predmetov a 954 elektronicky spracovaných predmetov v systéme ESEZ . Múzeum sa už niekoľko rokov snaží dopĺňať zbierkové fondy jednotlivých vedných odborov o nezastupené hodnotné zbierkové predmety a v tomto trende pokračovalo aj v roku 2012. Bola napríklad rozšírená zbierka kópií krojov známeho tvorca ľudových krojov a krojovaných bábik Anny Mikušcovej z jej domáceho múzea v Nimnici, ktorá v priereze mapuje jej prácu a dá možnosť predovšetkým zahraničnému návštevníkovi skanzenu, urobiť si obraz aj o krojoch z blízkych či vzdialenejších regiónov Slovenska. Pokračovalo dopĺňanie všetkých fondov a ich spracovávanie v elektronickej evidencii s postupným dopĺňaním fotografického materiálu. Neustále pokračuje výberový zber o ďalšie predmety z oblasti histórie, etnografie i archeológie vhodné na zaradenie do zbierkového fondu kysuckého múzea. Priestory depozitára sú zaplnené takmer na maximum. Časť depozitárneho priestoru je prenajatý Kysuckej galérii. Depozitár je vybavený zabezpečovacími systémami, má prehľadné uloženie zbierok a starostlivosť oň je v plnej kompetencii našich správcov-kustódov fondov. Správe zbierkových fondov sa venuje Róbert Cabúk a Peter Juriš.

V roku 2013 budú jednotlivé odborné činnosti, teda i akvizičná a evidenčná činnosť zo strednodobého hľadiska pokračovať podľa smerovania predstaveného a schváleného Vedeckou radou v roku 2009. Staršie evidenčné záznamy budú dopĺňané o nové elektronické parametre a fotografické záznamy. V roku 2012 došlo k ďalšej zmene v elektronickej spracovávaní a evidencii zbierok. Kysucké múzeum prešlo konverziou údajov z katalogizačného systému ESEZ 3G na ESEZ 4G a pracovníci múzea prešli preškolením na nový systém v apríli roku 2012. Naši správcovia a konzervátori majú vytvorené kvalitné podmienky na prácu, budova depozitára je využívaná

zhruba desťročie a patrí k tomu najlepšiemu čo múzeá môžu poskytnúť. V ich plnej kompetencii je na základe platnej legislatívy pokračovať v koncepčnom ošetrovaní, konzervovaní a celkovej starostlivosti o fyzický stav zbierok, ich uloženie a vylepšovanie celkového chodu organizmu depozitára.

Odborné spracovanie zbierok

V roku 2012 pokračovalo spracovanie zbierkových predmetov v systéme ESEZ 4G v elektronickej forme s tým, že múzeum riešilo zmeny súvisiace s prechodom na ESEZ 4G. Pracovníci oddelenia po absolvovaní školenia začali pracovať so systémom ESEZ 4G.

V roku 2013 budú pracovníci pokračovať v odbornom spracovaní a vedeckom zhodnocovaní novozískaných zbierkových predmetov v rozsahu pracovných náplní. Podľa potrieb systému prebehlo preškolenie pracovníkov na ESEZ 4G. Na základe toho bol vypracovaný interný metodický pokyn pre realizáciu ESEZ 4G i nová interná smernica systému správy, ochrany, evidencie zbierkového fondu a depozitárny režim Kysuckého múzea v Čadci vychádzajúci z platnej legislatívy a zároveň kompatibilný s prechodom na 4G, s ktorým boli kompetentní pracovníci oboznámení na porade oddelenia 6. 6. 2012. Platnosť nadobudol 12. 6. 2012.

2. Výstavná a expozičná činnosť

Vďaka schválenému projektu Ministerstva kultúry SR bol realizovaný projekt etnografa Pavla Markecha a historika Martina Turóciho, vďaka čomu bol dobudovaný hlavný priestor stálej expozície v Čadci pod názvom „Kysuce v dejinách“, mapujúcej v priereze základné historické, etnografické a archeologické témy charakterizujúce náš región. Realizáciu jednotlivých častí spracovali podľa návrhu autorov projektu aj Danka Majerčíková, Veronika Pauková a Adam Buchta.

Úspešne zrealizované boli expozície v kaštieli Radoľa, z prostriedkov Kysuckého múzea. Realizované boli netradične stvárnené expozície Pavla

Markecha „Svet očami alchymistu“ i expozícia „Odkaz cyrilometodskej tradície“.

Obidve expozície boli vytvorené kombináciou historických faktov pretavených do pútavého stvárnenia pre návštevníka Kysuckého múzea. Základným faktom však zostáva, že interiér a vybavenie expozícií boli vytvorené svojpomocne od začiatku až do konca skupinou pracovníkov Kysuckého múzea. Od kladenia podláh a maľovania stien, až po vytváranie dobových scén a grafické návrhy sa na týchto expozíciách podieľali Pavol Markech, Róbert Cabúk, Alojz Zbončák a Peter Juriš. Na inštaláciu a tvorbu interiérového vybavenia bola použitá predovšetkým invencia a šikovnosť expozičného tímu. Kaštieľ navštevujú z veľkej časti predovšetkým deti s rodičmi a študenti. Preto aj naše aktivity smerujú k podpore zatriktívnenia výstavných priestorov kaštieľa v Radoli netradičnými spôsobmi prezentácie, zobrazujúcimi pre široké publikum hotové scény, ktoré majú okrem vizuálnej úlohy aj oveľa hlbšiu edukačnú funkciu a zanechávajú v návštevníkovi výraznejší dojem i pamäťovú stopu. Tieto expozície sú svojim charakterom vybudované tak, aby čo najviac zodpovedali funkcii expozičného priestoru, zároveň naturelu kaštieľa, očakávaniam návštevníkov pričom napriek náročnosti ich stvárnenia nezasahujú do interiéru a dajú sa jednoducho zložiť, napriek tomu že vyvolávajú dojem, že sú jeho neodmysliteľnou súčasťou.

Expozičná a vedecko-výskumná činnosť v roku 2012 sa zavŕšila rovnako v realizácii jedinečnej medzinárodnej expozície „Etnokuča - Slovenský dom v Lipovľanoch“. V odbornej pomoci pri realizácii obnovy a mapovania života Slovákov v chorvátskej obci Lipovľjany, ktorú zastrešuje Kysucké múzeum v Čadci - Mgr. Pavol Markech a Mgr. Martin Turóci, Matica Slovenská a za chorvátsku stranu Matica Slovenská v Lipovľianoch, štatutári obce a Zväz Slovákov v Chorvátsku. Z výstav odborných pracovníkov sa podarilo realizovať v expozičných priestoroch depozitára v Krásne nad Kysucou realizovať menšiu výstavu s pútavou tematikou „Včelárstvo na Kysuciach“. Kysucké múzeum realizovalo pre Dom kultúry v Čadci banerovú miniexpozíciu „Dejiny mesta Čadce“ a ďalšiu banerovú expozíciu s názvom „Šľachta na Kysuciach a jej susedia“, realizovanú v rámci rovnomenného projektu. Dve plánované výstavy s historickou tematikou sa nepodarilo uskutočniť. Napriek

tomu realizované aktivity v expozičnej a výstavnej činnosti dostatočne nahradili tieto nerealizované výstavy.

V roku 2013 bude vybudovaná expozícia mapujúca krásu už spomínaných ľudových krojov z rôznych regiónov Slovenska, ktoré vytvorila Anna Mikušcová, známy ľudový tvorca z Nimnice. Časť jej prepracovaných ľudových krojov zakúpilo Kysucké múzeum a vytvorí z nich expozíciu vo výstavných priestoroch nového objektu v MKD vo Vychylovke. V roku 2013 by mal byť dokončený aj niekoľkoročný rest, ktorý ešte chýba ku kompletizácii priestorov stálej expozície v Čadci a to je časť vyhradená pre drotárstvo. Po splnení tejto úlohy bude plán stálych expozícií obsahovo i priestorovo naplnený.

3. Vedecko-výskumná činnosť, publikačná činnosť, spolupráca

Vedecko - výskumné úlohy boli v roku 2012 v oblasti etnografie, histórie i archeológie smerované ku kontinuálnemu spracovávaniu či rozšíreniu spracovávanej odbornej problematiky o nové tematické okruhy. V oblasti histórie i etnografie boli smerované k rozšíreniu spracovávaných tém či spracovaniu nových tém zaoberajúcich sa napríklad vzájomnými vednými presahmi, na čo poukazuje moderná muzeológia i práce mnohých vedeckých pracovníkov, ktorí jednoznačne poukazujú na prínos interdisciplinárnej spolupráce. Prínosom je zamestnanie nových odborných pracovníkov múze vo vednom odbore história Mgr. Veroniky Paukovej a Mgr. Adama Buchtu. V súčasnosti múzeum disponuje ôsmymi odbornými pracovníkmi vo vedných odboroch-etnografia, história a archeológia.

V roku 2012 sme rozšírili problematiku aj o etnograficko-historický výskum slovenských obyvateľov chorvátskej obce Lipovfany. V roku 2012 sme si nastolili otázku spoločného riešenia etnograficko-historickej problematiky uskutočnením terénneho výskumu chorvátskej obce Lipovfany, ktorý doposiaľ fungoval len na báze budovania expozície. Tento nápad sme rozšírili aj o vedecký terénny výskum, ktorý sme si s obcou Lipovfany a s jej miestnou pobočkou Matice slovenskej v Chorvátsku dopredu pripravili. Pod vedením etnografa Pavla Markecha, s rovnakým príspevom na tomto výskume historika Martina Turóciho sa podarilo nahrať približne 15 hodín cenného materiálu,

ktorý čaká na naše spracovanie. Súčasťou nášho tímu sú od začiatku tejto spolupráce aj konzervátori Róbert Cabúk a Alojz Zbončák, ktorí nám pomohli expozíciu doviesť do takého stavu v akom sa nachádza dnes. Podarilo sa nám prepojiť poznatky etnológie a histórie, vďaka čomu sme mohli odhaliť množstvo súvislostí, ku ktorým sme sa dostali priamo v teréne. Základom sa stal dotazníkový výskum, na ktorom sa podieľalo v prvej fáze zhruba 14 respondentov rôznych vekových kategórií, ktorí odpovedali na množstvo tematických otázok z oblasti etnografie a histórie. Medzi respondentmi dotazníka boli aj takí informátori, napr. náš priateľ, Branko Vincent, ktorý nám výrazne pomáha už roky pri organizácii a ktorý poskytol neoceniteľné služby už Mojmirovi Bendžovi, Petrovi Slavkovskému a Rastislave Stoličnej pri tvorbe Atlasu ľudovej kultúry Slovákov v Chorvátsku. Sme jedným z mála múzeí, ak nepočítame cezhraničnú spoluprácu, ktoré sa môže aj v dnešných zložitých podmienkach pochváliť nadštandardným medzinárodnou spoluprácou.

Ďalšou nosnou témou, ktorú spracovávalo Kysucké múzeum bola vedecko-výskumná téma monografického charakteru „Gorali“ na ideový podnet Žilinského samosprávneho kraja, ju spracoval etnograf Alojz Kontrik. Výrazným prínosom k dejinám Kysúc je dlhodobý archeologický výskum najvýznamnejšej archeologickej lokality Koscelisko v Radoli, ktorý má potenciál v spolupráci s odborníkmi z Archeologického ústavu SAV v Nitre a Pamiatkového ústavu v Žiline priniesť odpovede na nezodpovedané otázky k archeologickým výskumom z priebehu 20. storočia. Za Kysucké múzeum vedie tento výskum archeologička Mgr. Danka Majerčíková.

Súčasťou odborného portfólia pracovníkov Kysuckého múzea sú aj ďalšie rovnako dôležité práce vyplývajúce z výskumov v oblasti histórie, etnografie a archeológie. Kysucké múzeum v Čadci s partnerom z akademickej pôdy s Historickým ústavom SAV - Oddelením dejín vied a techniky, na základe spoločnej vedeckej konferencie vydali spoločný recenzovaný zborník garantovaný spomínaným oddelením Historického ústavu SAV – Kysuce v XX. storočí.

Výsledkom systematickej výskumnej roboty vedeckých pracovníkov zúčastnených organizácií je kvalitný zborník so štúdiami z obdobia prvej polovice 20. storočia so zameraním na históriu, etnografiu a literárnu históriu. Jeho zostavovateľmi sú Miloš Jesenský, Ľudovít Hallon, Miroslav Sabol a kol.

Je typickým príkladom toho, že pracovníci múzea môžu úspešne sekundovať štúdiám renomovaných akademikov a univerzitných pracovníkov, z ktorých výberu vzišiel tento recenzovaný zborník, ktorého prispievateľmi boli aj pracovníci nášho múzea historik Martin Turóci, literárna historička Blanka Králiková a etnograf Alojz Kontrik a Pavol Markech.,

Výrazným publikačným počinom je aj monografický zborník Šľachta na Kysuciach a jej susedia, ktorý sa zaradil do Zlatého fondu Kysuckého múzea a stal sa jeho šiestym titulom v priebehu troch rokov. Je výsledkom práce odborných pracovníkov Kysuckého múzea v Čadci, Muzea Těšínska a Považského múzea v Žiline. Vďaka treba vysloviť pánom riaditeľom spomínaných múzeí, že dokázali takúto myšlienku oživiť, pretaviť do úspešného projektu a samozrejme prispievateľom do zborníka a kolektívu na čele so zostavovateľmi Martinom Turócim a Davidom Pindúrom. Výraznou mierou k jeho profilovaniu a poodhaleniu neznámych kapitol z histórie šľachty prispeli naši historici Martin Turóci, Andrea Paráčová, nováčikovia Veronika Pauková, Adam Buchta i literárna historička Blanka Králiková spolu s kolegami s ostatných múzeí a inštitúcií.

Ďalším publikačným počinom Kysuckého múzea v minulom roku zaradeným do Zlatého fondu Kysuckého múzea je Muzeológia na Kysuciach s unikátnou prílohou Kysucký dejepis od Rudolfa Mattera. Hlavným autorom a zostavovateľom je Miloš Jesenský, ktorý k 40. výročiu Kysuckého múzea napísal a zostavil aj so svojimi spolupracovníkmi túto knihu. Dovoľím si použiť slová župana Žilinského samosprávneho kraja Juraja Blanára z príhovoru ku knihe. „Kysucké múzeum si uctilo počiatky muzeológie, jej priekopníkov i všetkých, ktorí hoci len kamienkom poznania prispeli do mozaiky, ktorú dnes vnímame ako Kysuce.“ Svojim príspevkom k profilovaniu textu okrem hlavného strojcu Miloša Jesenského prispela archeologička Danka Majerčíková, literárna historička Blanka Králiková, historik Martin Turóci a etnograf Pavol Markech.

Kysucké múzeum osobou riaditeľa múzea Miloša Jesenského redakčne zastrešovalo vydanie publikácie Juraj Turzo - Veľká kniha o uhorskom palatinovi. Za Kysucké múzeum sa príspevkom podieľala archeologička Danka Majerčíková a p. riaditeľ Miloš Jesenský.

K vydavateľským počinom Kysuckého múzea v roku 2012 patrí tiež vydanie publikácie Tomáša Haviara, *Lesná železnica Kľakovskou dolinou*, ktorá je ďalším príspevkom k dokumentácii histórie lesných železníc na Slovensku.

Ani ďalšia práca členov Oddelenia spoločenských vied a fondov neostala nevyužitá a zaslúži si pozornosť. Mnohé z vedecko-výskumných úloh boli opublikované v odborných periodikách, či populárno-náučnej tlači. Pracovníci oddelenia výsledky svojej práce aktívne predstavovali nielen odbornej, ale i laickej verejnosti a ich články si získali svoju popularitu a počas niekoľkých rokov sa etablovali v povedomí ľudí regiónu. Okrem už spomenutých vedecko-výskumných úloh zaujímavé témy spracovali aj historička Andrea Paráčová, spracovaním historických tém venujúca sa rodu a majetkom Suňogovcov, Žiliny a formovaniu feudálnych panstiev na SZ Slovensku, či uplatňovaniu Žilinského práva na Kysuciach. Z historických tém musím spomenúť aj prínos nových historikov Veroniky Paukovej a Adama Buchtu, ktorí sa venovali témam nezaujatým prístupom. Veronika Pauková spracovala zaujímavú tému *Pola Negri* a jej korene a oživila tematiku železníc v Kysuckom múzeu o vedecko-výskumnú úlohu zaoberajúcu sa Košicko-bohumínskou železnicou v medzivojnovom období a úlohu zaoberajúcu sa históriou a počiatkami spojovacej trate Erdútka-Chmúra, ktorá prináša informácie o našej lesnej železnici. Rovnako historik Adam Buchta sa pustil do spracovania tém, ktoré nie sú jednoduchým orieškom a jeho medievalistické aktivity sa zaoberajú nefahkými otázkami, či už z obdobia prvej písomnej zmienky o Kysuciach, alebo rekonštrukcie prírodných podmienok na Kysuciach v období stredoveku. K prácam historikov, ktoré posúvajú regionálne dejiny k novému poznaniu patrí aj ďalšia práca Martina Turóciho, ktorý k svojmu širokému záberu pridal aj spracovávanie problematiky zložitého medzivojnového a vojnového obdobia Kysúc, či problematiky komunistickej strany na Kysuciach v rokoch 1939-53. Rovnako sa podieľa výraznou mierou na príprave vydania slovenského prekladu diela Mateja Bela - *Notície Trenčianskej stolice*. Etnograf Alojz Kontrik riešil ďalšie otázky drotárskeho života týkajúce sa stravy, zvykov a mágie. Etnografka Helena Kotvasová spracovávala problematiku kolektivizácie na Kysuciach a sezónne odchádzanie Kysučanov za prácou, obe témy boli zamerané na 20. storočie s kontextami na minulosť. Archeologička Danka Majerčíková sa okrem výskumu stredovekého kostola

v Radolí venovala aj téme obraného systému – Malé Šance pri Čiernom a spracovaniu archeologických nálezov z Kysúc v zbierkach iných múzeí. Pavol Markech spracovával informácie o osídľovaní Lipovlian Slovákmi, zbieral materiál na vedecko-výskumnú úlohu mapujúcu drobné sakrálne stavby na Kysuciach a venoval sa tiež problematike zbojníctva na Kysuciach. Pracovníci múzea navštevujú množstvo archívov na Slovensku i v zahraničí. Výpočet vedecko-výskumnej roboty spracováanej v minulom roku by ešte mohol pokračovať, ale pre prehľadnosť uvediem len čísla. Spracovávalo sa 27 vedecko-výskumných úloh, čo je znova nárast oproti minulému roku. V mnohých spracovávaných témach je už samozrejmosťou v modernej vede toľko spomínaná interdisciplinárna spolupráca.

V roku 2013 budú niektoré vyššie spomínané úlohy pokračovať aj naďalej. Pribudnú k nim ďalšie a niektoré z nich budú v priebehu rokov 2013-14 zavŕšené publikáciami, alebo sa stanú súčasťou Zborníka Kysuckého múzea. Archeológia má pred sebou pokračujúcu výzvu – výskum archeologickej lokality Koscelisko. Riešiť sa bude otázka zastúpenia Kysučanov v Trenčianskom drotárskom regimente, Zbojníctvo na Kysuciach, Živelné pohromy na Kysuciach, Kysucký historický atlas, Kysucké živnosti, remeslá a zamestnania od stredoveku, Kysucký diplomatár, Veľká hospodárska kríza na SZ Slovensku, a tiež otázky histórie železníc a mnohé ďalšie témy.

Celkový počet vedecko-výskumných úloh: 27(2013), 22 (2011), 14(2009 i 2010),8(2007). Nárast kontinuálne zaznamenal aj počet spracovaných odborných štúdií.

5. Odborno-metodická činnosť a prezentačná činnosť

Odborní pracovníci sa podieľali v priebehu roka na odborno-metodickej a poradenskej činnosti pri rôznych typoch prác, konzultáciách pre bádateľov, študentov, rozširovali si svoje vedomosti účasťou na odborných seminároch a konferenciách. Zvlášť významnou bola medzinárodná vedecká konferencia ŠLACHTA NA KYSUCIACH A JEJ SUSEDIA, ktorú zorganizovalo Kysucké múzeum v Čadci spoločne s partnerskými múzeami - Muzeom Tešínska a Považským múzeom v Žiline v rámci rovnomenného cezhraničného projektu. Konferencia sa konala dňa 17. 5. 2012 v expozičných priestoroch Spoločnej prírodovednej expozície v Krásne nad Kysucou, kde so svojimi odbornými príspevkami okrem zamestnancov spomínaných usporiadateľských organizácií vystúpili i renomovaní bádatelia zo Slovenska i Českej republiky. Poverení pracovníci zúčastňovali komisií na tvorbu zbierok, redakčných rád atď. Zabezpečovali rôzne sprievodné akcie.

6. Ostatná činnosť, rôzne

V priebehu roka sa určení pracovníci zúčastnili všetkých akcií vyplývajúcich zo zabezpečenia chodu KM a príkazov riaditeľa, podieľali sa na ostatných prácach spojených s činnosťou múzea.

Mgr. Pavol Markech

vedúci Oddelenia spoločenských vied a fondov

MVDr. Miloš Jesenský, PhD.

riaditeľ Kysuckého múzea v Čadci

KYSUCKÉ MÚZEUM V ČADCI
Majerská č. 50
022 01 ČADCA

***Program zasadnutia Vedeckej rady Kysuckého múzea
10.6.2013***

- 1. Prezentácia*
 - 2. Otvorenie vedeckej rady riaditeľom Kysuckého múzea v Čadci*
 - 3. Bilancovanie činnosti Oddelenia spoločenských vied a fondov za rok 2012. Predstavenie konceptu plánovaných odborných činností a garantovaných aktivít múzea na rok 2013*
 - 4. Diskusia k jednotlivým bodom*
 - 5. Ukončenie Vedeckej rady Kysuckého múzea*
- Obed*

*MVDr. Miloš Jesenský, PhD.
riaditeľ Kysuckého múzea v Čadci*

Vedecká rada Kysuckého múzea v Čadci

Pracovníci múzea

MENO A PRIEZVISKO

Veronika Pantová
Alažo Koutrník

Danka Majorótková

Helena Kóňová
ADAM BUCHTA

MARTIN TUŽEČI
PAUL RABBERT
RĚBERT ČABŮ
Petr JUDAS

PODPIS

[Faint handwritten signatures and marks]

Vedecká rada Kysuckého múzea v Čadci

Členovia Vedeckej rady Kysuckého múzea v Čadci, boli oboznámení s výsledkami odborných činností za rok 2012 a konceptom plánu činností na rok 2013. Svojimi podpismi schvaľujú predstavenú Výročnú správu pre rok 2012 a koncept odbornej činnosti na rok 2013.

MENO A PRIEZVISKO

ORGANIZÁCIA

PODPIS

Iveta Floreková

OM POHDK

ELENA BENŤUSOVÁ

OM POHDK

Vyšiek Ondrička

Múzeum Tešárska

Ladislav Čimerič

PMZA Žilina

Krásno nad Kysucou

10. 6. 2013